

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Przedmowa do wydania drugiego	13
Wstęp	15
1. Uwagi ogólne	15
2. Zakres pracy	16
3. Problemy badawcze i metodologiczne	18
4. Układ pracy	20
ROZDZIAŁ 1. Pojęcie, rodzaje i skutki mobbingu	24
1.1. Pojęcie i cechy charakterystyczne mobbingu	24
1.1.1. Pojęcie mobbingu	24
1.1.1.1. Zagadnienia terminologiczne	24
1.1.1.2. Mobbing w prawie polskim	27
1.1.1.3. Piśmiennictwo	31
1.1.2. Cechy charakterystyczne mobbingu	34
1.2. Orzecznictwo dotyczące pojęcia mobbingu	37
1.2.1. Działania lub zachowania	37
1.2.2. Długotrwałość i uporczywość	41
1.2.3. Cel działania	42
1.2.4. Konieczność łącznego spełnienia przesłanek	44
1.2.5. Zagadnienia intertemporalne	44
1.3. Przyczyny występowania mobbingu	44
1.4. Przebieg i postacie mobbingu	48
1.5. Skutki mobbingu	57
1.6. Podsumowanie	61
ROZDZIAŁ 2. Skutki prawne mobbingu	63
2.1. Mobbing jako zjawisko prawne	63
2.2. Zachowania niebędące mobbingiem	64

2.2.1. Mobbing a jednorazowe akty przemocy psychicznej	64
2.2.2. Mobbing a przemoc fizyczna	65
2.2.3. Mobbing a poczucie dyskomfortu w miejscu pracy	65
2.2.4. Mobbing a molestowanie seksualne	66
2.2.5. Mobbing a uzasadniona krytyka w miejscu pracy	69
2.2.6. Mobbing a stres w miejscu pracy	69
2.2.7. Mobbing a naruszenie przez pracodawcę zakazu dyskryminacji i równego traktowania pracowników	71
2.2.8. Mobbing a obiektywne uwarunkowania pracy	76
2.2.9. Mobbing a niekulturalne zachowania pracodawcy	77
2.2.10. Mobbing a konflikty w miejscu pracy	78
2.2.11. Mobbing a maltretowanie menedżerskie	80
2.2.12. Naruszenie prawa pracy przez pracodawcę	80
2.3. Prawna ochrona ofiar mobbingu	81
2.4. Podsumowanie	84
 ROZDZIAŁ 3. Charakterystyka ogólna dóbr osobistych w aspekcie mobbingu	
3.1. Definicja i <i>ratio legis</i> ochrony dóbr osobistych	86
3.1.1. Definicja dóbr osobistych w orzecznictwie i w doktrynie	86
3.1.2. Szkoda niemajątkowa, czyli krzywda	91
3.1.3. Godność jako źródło dóbr osobistych człowieka	92
3.1.4. Konkretność dobra osobistego	93
3.1.5. Zakaz wkraczania w sferę dóbr osobistych innych osób	94
3.1.6. Próba definicji dóbr osobistych	95
3.2. Dobra osobiste jako przedmiot praw podmiotowych	96
3.3. Ochrona dóbr osobistych w Konstytucji RP oraz w prawie międzynarodowym i wspólnotowym	103
3.3.1. Konstytucja RP	103
3.3.2. Prawo międzynarodowe i wspólnotowe	105
3.4. Podsumowanie	108
 ROZDZIAŁ 4. Problem subiektywnej i obiektywnej koncepcji naruszenia dóbr osobistych	
4.1. Stanowisko orzecznictwa	110
4.2. Stanowisko doktryny	113
4.3. Problem tzw. kontekstu sytuacyjnego	120
4.4. Problematyka subiektywnej i obiektywnej koncepcji naruszenia dóbr osobistych w procesach mobbingowych	121
4.5. Podsumowanie	125
 ROZDZIAŁ 5. Problem wyodrębnienia dóbr osobistych pracownika	
5.1. Ochrona dóbr osobistych pracownika w Kodeksie pracy	127
5.2. Krytyka potrzeby wyodrębniania dóbr osobistych pracownika	132
5.3. Podsumowanie	134

ROZDZIAŁ 6. Dobra osobiste narażone w sposób szczególny na naruszenie w wyniku mobbingu	135
6.1. Otwarty katalog dóbr osobistych	135
6.2. Dobra osobiste wymienione w art. 23 k.c.	136
6.2.1. Zdrowie	136
6.2.2. Wolność	137
6.2.3. Cześć – dobre imię	139
6.2.4. Nazwisko	142
6.2.5. Wizerunek	145
6.2.6. Tajemnica korespondencji	146
6.2.7. Twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska	148
6.3. Inne dobra osobiste	150
6.3.1. Charakterystyka ogólna	150
6.3.2. Stan cywilny	151
6.3.3. Prywatność	152
6.3.4. Życie intymne	156
6.3.5. Dane osobowe	159
6.3.6. Wolność komunikowania się	161
6.3.7. Swoboda sumienia	161
6.3.8. Tajemnica wynagrodzenia	164
6.4. Problem hierarchii dóbr osobistych	164
6.5. Podsumowanie	167
 ROZDZIAŁ 7. Roszczenia określone w art. 24 k.c. przysługujące poszkodowanemu w przypadku naruszenia dóbr osobistych	 169
7.1. Charakterystyka ogólna art. 24 k.c.	169
7.2. Bezprawność jako przesłanka wyłączająca odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych	170
7.2.1. Pojęcie bezprawności	170
7.2.2. Wyłączenie bezprawności	171
7.3. Okoliczności wyłączające bezprawność mogące mieć znaczenie w procesach mobbingowych	182
7.3.1. Wypowiedzenie umowy o pracę	182
7.3.2. Polecenie określonego zachowania się uzasadnione okolicznościami	184
7.3.3. Krytyka pracownika	185
7.3.4. Prowadzenie przez pracodawcę samodzielnego postępowania w celu wyjaśnienia, czy zachowanie pracownika nosi znamiona oczywistości przestępstwa	194
7.3.5. Problem monitoringu oraz przeszukania pracowników	197
7.3.6. Postępowanie dyscyplinarne jako okoliczność wyłączająca bezprawność	201
7.3.7. Inne dozwolone działania podejmowane przez pracodawcę	203
7.4. Powództwa służące uprawnionemu na podstawie art. 24 k.c.	211
7.5. Podsumowanie	218

ROZDZIAŁ 8. Zadośćuczynienie przysługujące ofierze mobbingu	221
8.1. Zadośćuczynienie na podstawie art. 448 k.c.	221
8.1.1. Charakterystyka ogólna art. 448 k.c.	221
8.1.2. Przesłanki żądania zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c.	222
8.1.3. Wysokość zadośćuczynienia	225
8.1.3.1. Poglądy doktryny	225
8.1.3.2. Orzecznictwo	231
8.1.3.3. Wyłączenie stosowania art. 448 k.c.	233
8.2. Zadośćuczynienie na podstawie art. 94 ³ § 3 k.p.	234
8.3. Roszczenia określone w art. 445 k.c.	238
8.3.1. Charakterystyka ogólna roszczeń określonych w art. 445 k.c.	238
8.3.2. Mobbing jako źródło roszczeń określonych w art. 445 k.c.	238
8.3.3. Wysokość zadośćuczynienia przyznana na podstawie art. 445 k.c.	241
8.4. Uwagi dotyczące wysokości zadośćuczynienia w ewentualnych procesach mobbingowych	244
8.5. Podsumowanie	247
ROZDZIAŁ 9. Szkoda majątkowa będąca następstwem mobbingu	249
9.1. Charakterystyka ogólna	249
9.2. Formuła generalna zawarta w art. 415 k.c.	251
9.3. Roszczenia określone w art. 444 § 1 k.c.	254
9.4. Renta na podstawie art. 444 § 2 k.c.	255
9.5. Odpowiedzialność odszkodowawcza na podstawie art. 471 k.c.	256
9.6. Odszkodowanie dla ofiary mobbingu na podstawie Kodeksu pracy	256
9.7. Podsumowanie	260
ROZDZIAŁ 10. Możliwości uzyskania przez ofiary mobbingu zadośćuczynienia w postępowaniu karnym	262
10.1. Prawnokarne skutki mobbingu	262
10.2. Możliwość uzyskania zadośćuczynienia w postępowaniu adhezyjnym	263
10.3. Możliwość żądania zadośćuczynienia w ramach orzeczenia środków karnych	266
10.3.1. Obowiązek naprawienia szkody	266
10.3.2. Świadczenie pieniężne	267
10.3.3. Nawiązka	268
10.4. Zalety i wady żądania prawnokarnego dochodzenia zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych	270
10.5. Podsumowanie	273
ROZDZIAŁ 11. Zbieg roszczeń przysługujących ofierze mobbingu	275
11.1. Uwagi ogólne o zbiegu roszczeń	275
11.2. Zbieg roszczeń przysługujących pracownikowi na podstawie Kodeksu pracy i Kodeksu cywilnego	277
11.3. Zbieg roszczeń z tytułu wypadku przy pracy i roszczeń cywilnoprawnych	281
11.4. Zbieg roszczeń określonych w art. 445 i 448 k.c.	282

11.5. Zbieg roszczeń określonych w art. 448 k.c. i w przepisach Kodeksu karnego dotyczących nawiązki	283
11.6. Przykłady zbiegu roszczeń w przypadku mobbingu	283
11.7. Podsumowanie	284
ROZDZIAŁ 12. Dochodzenie roszczeń przez ofiary mobbingu w procesie cywilnym	286
12.1. Zakwalifikowanie sprawy mobbingowej do kategorii spraw pracowniczych	286
12.2. Droga sądowa	289
12.3. Właściwość i skład sądu	290
12.4. Koszty sądowe	291
12.5. Zakaz orzekania ponad żądania	292
12.6. Postępowanie dowodowe	293
12.7. Polubowne zakończenie procesu	297
12.8. Udział organizacji społecznych	302
12.9. Podsumowanie	304
ROZDZIAŁ 13. Postulaty <i>de lege ferenda</i> dotyczące cywilnoprawnej ochrony ofiar mobbingu	306
13.1. Definicja i katalog dóbr osobistych	306
13.2. Koncepcja nowelizacji art. 24 k.c.	308
13.3. Postulaty <i>de lege ferenda</i> dotyczące ustawowej definicji mobbingu	310
13.4. Propozycje nowelizacji przepisów umożliwiających zadośćuczynienie pieniężne dla ofiar mobbingu	312
13.5. Wysokość zadośćuczynienia dla ofiar mobbingu	314
13.6. Odszkodowanie dla ofiar mobbingu	315
13.7. Problematyka procesowa	315
13.8. Podsumowanie	316
Zakończenie	319
Wzory pism	331
Orzecznictwo	339
Literatura	345